

KESKKONNAMINISTEERIUM

"Keskkonnahoidlikud riigihanked riigihangete registris"

Karen Silts

Keskkonnaministeeriumi keskkonnakorralduse peaspetsialist

17.09.2018

Keskkonnahoidlik riigihange (KHRH)

- Tavapärane riigihange, mille käigus hangitav toode või teenus on keskkonnahoidlik ning väikseima võimaliku keskkonnamõjuga.
- Hüved:
  - Majanduslik;
  - Sotsiaalne / tervis;
  - Keskkond.

Keskkonnahoidlike riigihangete volitusnorm I

Riigihangete seadus (01.09.2017)

§ 77. Riigihanke alusdokumendid

(6) Kui hankelepingu esemeks on maantee sõiduk, peavad riigihanke alusdokumendid sisaldama tingimusi, mis arvestavad sõiduki kogu kasutusiga hõlmavate energia- ja keskkonnamõjudega.

(7) Täpsemad tingimused maantee sõiduki hankimisel arvessevõetavate sõiduki kogu kasutusiga hõlmavate energia- ja keskkonnamõjude kohta kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.

Keskkonnahoidlike riigihangete volitusnorm II

Riigihangete seaduse (01.09.2017) § 77 lg 6 ja 7 muudatuste ettepaneku menetlemine koos jäätmeseadusega:

§ 297. Riigihangete seaduse muutmine

Riigihangete seaduses tehakse järgmised muudatused:

- 1) § 77 lõiked 6 ja 7 tunnistatakse kehtetuks;
- 2) § 77 täiendatakse lõigetega 6₁ ja 7₁.

Keskkonnahoidlike riigihangete volitusnorm III

§ 297. Riigihangete seaduse muutmine

§ 77 täiendatakse lõiketega 6¹ ja 7¹ järgmises sõnastuses:

(6¹) Kui hankelepingu esemeks olevale asjale või teenusele on kehtestatud keskkonnahoidlikud kriteeriumid, peavad riigihanke alusdokumendid sisaldama tingimusi, mis arvestavad asja või teenuse kogu kasutusiga hõlmavaid energia- ja keskkonnamõjusid.

(7¹) Keskkonnahoidlikud kriteeriumid, mis tuleb arvesse võtta asjade või teenuste hankimisel, kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.

KHRH tegevuskava

National Action Plans (NAP)

- Euroopa Komisjon kutsus oma integreeritud tootepoliitikat (Integrated Product Policy (IPP)) käsitlevas teatises liikmesriike üles koostama riiklikke keskkonnahoidlike riigihangete tegevuskavasid.

**Rahvuslik tegevuskava
või samaväärne
dokument**

**23 riigis: Austria, Belgia,
Bulgaaria, Horvaatia, Küpros,
Tšehhi, Taani, Soome,
Prantsusmaa, Saksamaa,
Iirimaa, Itaalia, Läti, Leedu,
Malta, Holland, Poola,
Portugal, Slovakkia, Sloveenia,
Hispaania, Rootsi,
Suurbritannia**

**Tegevuskava (NAP)
puudub**

**5 riiki: Eesti, Kreeka, Ungari,
Luksemburg, Rumeenia**

KHRH Eestis

- Valitsussektori kulutused ehitustöödele, asjadele ja teenustele moodustavad suure osa Euroopa tarbimisest (**14-16% ELi SKP-st**).
- Kohustuslikud keskkonnahoidlikud nõuded on hetkel kehtestatud **üksnes sõidukite** hankimiseks.
- 2015. a korraldati 10850 hanget – KHRH - **605 (5,6%)**
- 2016. a korraldati 10343 hanget – KHRH - **597 (5,8%)**

Keskkonnahoidlikud kriteeriumid

EL

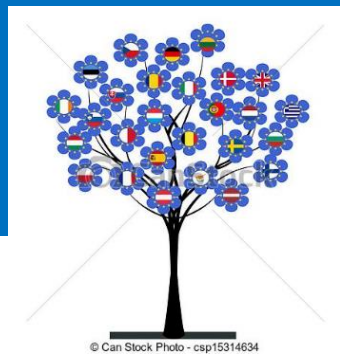
KRITEERIUMID

RAHVUSLIKUD
KRITEERIUMID

ISE VÄLJA TÖÖTATUD
JUHENDMATERJALID

EL kriteeriumid

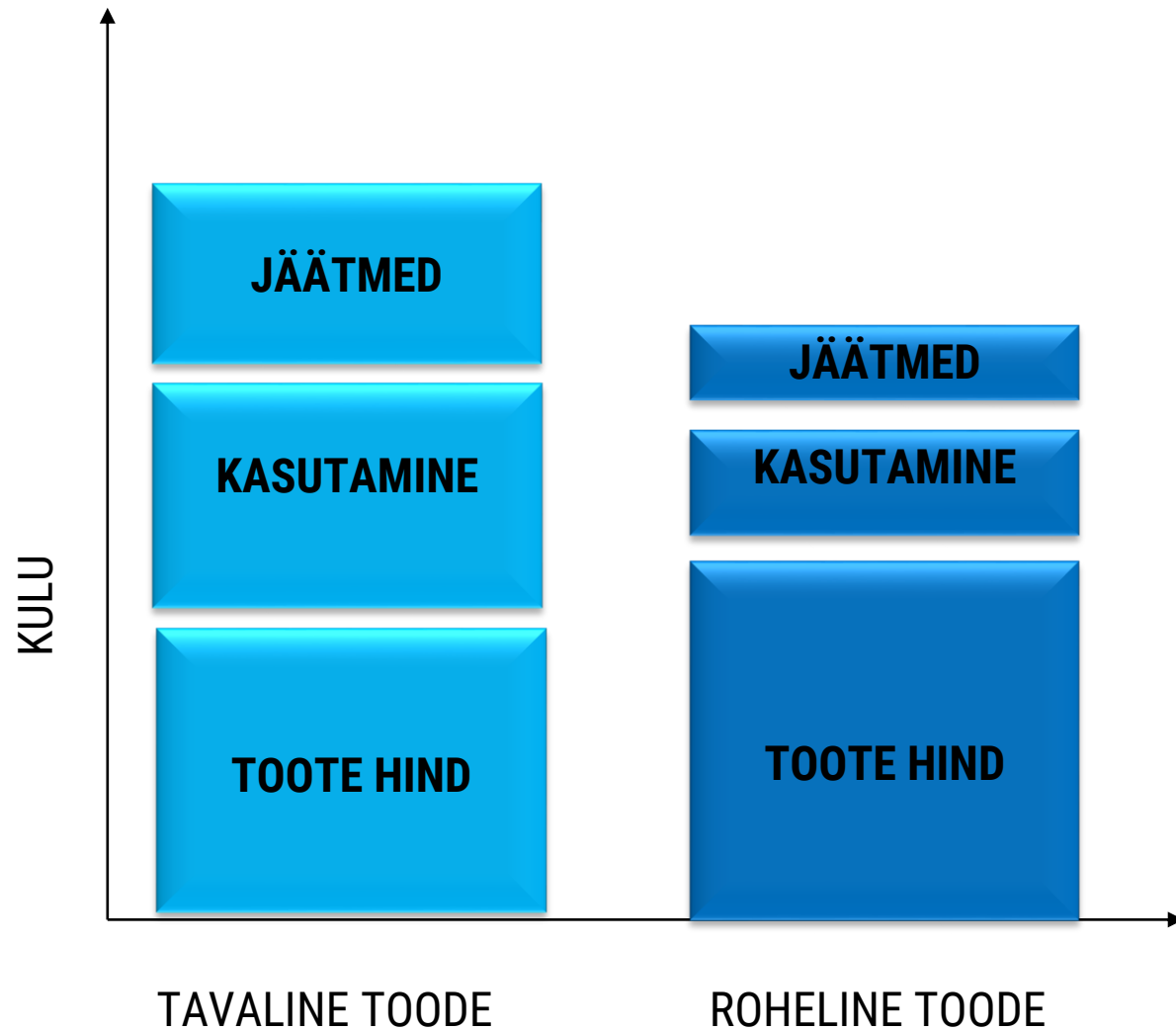

- EL on hangete jaoks välja töötanud keskkonnahoidlikke kriteeriume alates 2011. a
- KHRH kriteeriumid on välja töötatud **19 toote- ja teenusgrupis**.
- Kriteeriumid põhinevad: **toote/teenuse elutsüklil, EL ökomärgise kriteeriumitel, huvigruppidele** pärineval **informatsioonil** ning on vastavuses EL riigihangete direktiiviga.
- EL kriteeriumite kasutamise suurim eelis - **ühised kogu Euroopale** ja seeläbi on mõju turul pakutavale suurem. Lisaks **vähendab vaidluste tõenäosust**.

KHRH toote- ja teenusrühmade kriteeriumid

1. **Koopia- ja joonestuspaber**
2. **Puhastustooted ja- teenused**
3. **Kontori IT – seadmed**
4. **Mööbel**
5. Värvid, lakid ja teekattemärgistus
6. **Transport**
7. Elekter
8. Toit ja toitlustusteenus
9. Büroohoonete disain, ehitus ja juhtimine
10. Teede projekteerimine, ehitus ja hooldus
11. Aiandustooted ja –teenused
12. Tekstiil
13. Kujutise reprodutseerimise seadmed
14. Tänavavalgustus ja valgusfoorid
15. Vesikütteseadmed
16. Sanitaartechnilised kraanitarvikud
17. WC-potid ja pissuaarid
18. Tervishoiusektoris kasutatavad elektri- ja elektroonikaseadmed
19. Reoveetaristu

Tavaline vs roheline toode

Hetkel käimasolevad tegevused

- Riigihangete seadusesse KHRH volitusnorm.
- Euroopa tasandil on kehtestatud Keskkonnahoidlikud tingimused 19-le kategooriale. Eestis on plaanis käesoleva aasta jooksul kehtestada eraldisesvate määrustega **4 kategooriat**, kuid aja jooksul lisandub neid juurde:
  - Koopia- ja joonestuspaber;
  - Puhastustooted ja –teenused;
  - Kontori IT – seadmed;
  - Mööbel.
- **Neli prioriteetsset kategooriat valitsussektorile kohustuslikuks.**

e-riigihangete registri KH kriteeriumid

- Hanke koguväärtus on 100%, millest tuleb KH riigihanke tunnuse saamiseks põhikriteeriumitest täita 60%.
- Igas kategoorias on mingi hulk tingimusi ehk põhikriteeriume ning mingi hulk lisakriteeriume.
- Lisakriteeriumite valimine pole kohustuslik.
- Võimalus ise kriteeriume juurde lisada on olemas.
- KKH hanke tunnusmärgiks on roheline lehekese märk.

Hanke lisaandmed

- Kasutusel on keskkonnahoidlikud aspektid

Fail Redigeeri Vaade Lemmikud Tööriistad Spikker

Tööplani Infosüsteem TPIS EU Presidency Translator RTIP Green Week Live - Now - ... Sertifikaatide andmebaas ...

Lehekülg Turve Tööriistad

Alla ↓

Üles ↑

Hanke lisaandmed

Hankija liik
Riigiasutus või valitsusasutus

Hanke korraldamise eesmärk
Hankelepingu sõlmimine

Vastutava isiku perenimi

Eeldatav maksumus

Hange on jaotatud osadeks
Jah Ei

e-menetlus
Jah Ei

Rahvusvaheline
Jah Ei

Kasutusel on keskkonnahoidlikud aspektid
Jah Ei Tühista valik

Kasutusel on innovaatilised aspektid
Jah Ei

Kasutusel on sotsiaalsed aspektid

Otsi hankeid

Tühjenda väljad

e-riigihangete registri KH kriteeriumid - mööbel

Toode / teenus	Vastavustingimus (põhikriteerium)	Nõutav dokument – vastavuse kontroll
Sise- ja välismööbel	Kogu puit ja kõik puidupõhised materjalid peavad olema pärit seaduslikest allikatest saadud puidust.	<p>Vastavuse tõendina aktsepteeritakse FSC või PEFC sertifikaate, mis tõendavad puidu valmimislugu, või mis tahes muid samaväärseid tõendeid. Puidu seaduslikku päritolu saab tõendada ka kehtiva jälgimissüsteemiga. Kõnealused vabatahtlikud süsteemid võivad olla kolmandate isikute sertifitseeritud, sageli osana standardite ISO 9001 ja ISO 14001 või EMAS haldamise süsteemist. Kui puit on pärit riigist, mis on sõlminud ELiga vabatahtliku partnerluslepingu, on sobivaks seaduslikkuse tõendiks FLEGTi litsents.</p> <p>Sertifitseerimata puidu puhul peavad pakkujad märkima puidu liigid, kogused ja päritolu ning esitama kinnituse, et see on seaduslik. Puitu peab saama jälgida kogu tootmisahela jooksul metsast kuni valmistooteni. Kui esitatud tõendid ei ole piisavad võib hankija paluda täiendavaid selgitusi või tõendeid.</p>

e-riigihangete registri KH kriteeriumid - mööbel

Toode / teenus	Vastavustingimus (põhikriteerium)	Nõutav dokument – vastavuse kontroll
Sise- ja välismööbel	<p>Pinnakatteks kasutatavad tooted: ei tohi sisaldada ohtlikke aineid, mis vastavalt Euroopa parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta määruse nr 1272/2008/EÜ või direktiivi 67/548/EMÜ alusel on tähistatud järgmiste ohu- või riskilausetega:</p> <ul style="list-style-type: none"> -kantserogeenne (R40; H351, R45; H350, R49; H350i), sigivust kahjustavateks (R60; H360F, R61; H360D, R62; H361f, R63; H361d); -mutageenne (R46, R68), mürgine (R23; H331, R24; H311, R25; H301, R26; H330, R27; H310, R28; H300, R51; H411); -sissehingamisel allergiat tekitav (R42; H334), -keskkonda kahjustav (R50; H400, R50/53; H410, R51/53; H411, R52; H412, R52/53; H412, R53; H413); -pärilikke geneetilisi kahjustusi tekitav (R46; H340); -pikaajalisel toimel tõsise tervisekahjustuse ohtu kujutav (R48; H373, H372); -pöördumatute kahjustuste ohtu kujutav (R68; H341).	<p>Pakkujad peavad esitama iga mööblis sisalduva materjali (puit, plast, metall) korral kasutatud pinnakatte ainete loetelu ning nende ohutuskaardid või samaväärsed dokumendid, mis tõendavad vastavust eespool nimetatud kriteeriumidele. I- tüübi ökomärgist (ISO 14024) kandvat mööblit peetakse nõuetele</p>

e-riigihangete registri KH kriteeriumid - mööbel

Toode / teenus	Vastavustingimus (lisakriteerium)	Nõutav dokument – vastavuse kontroll
Sise- ja välismööbel	Kasutatud plastmaterjalid ei tohi sisaldada pliid, kaadmiumi, elavhõbetat või nende ühendeid.	Tootja kinnitus, tehniline toimik või tunnustatud asutuse katsearuanne.

e-riigihangete registri KH kriteeriumid - Koopia- ja joonestuspaber

Toode / teenus	Vastavustingimus (põhikriteerium)	Nõutav dokument – vastavuse kontroll
Ringlussevõetud kiubaasilpaber	Paber peab olema valmistatud vähemalt 90 %-liselt ringlussevõetud paberi regenereeritud kiust.	<p>Pakkuja esitab tooted, millel on olemas I-tüüpi ökomärgis (ISO 14024), kus on märgitud, et paber on valmistatud vähemalt 90 %-liselt ringlussevõetud paberi regenereeritud kiust.</p> <p>EL ökomärgis ja ka nt Põhjamaade luik ei tähenda automaatselt taaskasutatud kiust paberi tootmist. Seega peab olema kinnitus juures, et paber on toodetud ringlussevõetud kiust.</p> <p>Ringlussevõetud paberi regenereeritud kiud hõlmavad nii lõpptarbija tekitatud paberijäätmeid, kui ka paberitehaste tekitatud paberijäätmeid (nn paberipraak). Lõpptarbija tekitatud paberijäätmeid võidakse saada tarbijatelt, kontoritest, trükikodadest, köitekodadest või mujalt. Tootja võib esitada ka toote tehnilise toimiku andmed (või tootesertifikaadid) või tunnustatud asutuse katsearuanded.</p>

e-riigihangete registri KH kriteeriumid - Koopia- ja joonestuspaber

Toode / teenus	Vastavustingimus (põhikriteerium)	Nõutav dokument – vastavuse kontroll
Esmase puidukiubasilpaber	<p>Paber peab olema vähemalt elementaarse kloori vaba (Elementary Chlorine Free, ECF).</p> <p>Paber võib olla ka täielikult kloorivaba (Totally Chlorine Free, TCF).</p>	<p>Pakkuja esitab tooted, millel on olemas I-tüüpi ökomärgis (ISO 14024) või tootja tehnilise toimiku andmed (või tootesertifikaadi) või tunnustatud asutuse katsearuande.</p>

e-riigihangete registri KH kriteeriumid - Puhastustooted ja -teenused

Toode / teenus	Vastavustingimus (põhikriteerium)	Nõutav dokument – vastavuse kontroll
Universaalpuhastusvahendid	<p>Toode ei tohi sisaldada järgmisi koostisaineid (üle 0,01 % toote massist, välja arvatud juhul, kui on märgitud teisiti):</p> <ul style="list-style-type: none"> • fosfor (piirmäär: 0,02 g valmistaja soovitatud tooteannusest ühe liitri pesuvee valmistamiseks enne kasutamist veega lahjendatavate toodete puhul, või 0,2 g 100 g toote kohta lahjendamata kujul kasutatavate universaalpuhastusvahendite puhul); • biotsiidid, välja arvatud juhul, kui neid kasutatakse konservantidena; • biotsiidid klassifikatsiooniga H410 või R50/53 või H411 või R51/53 vastavalt direktiivile 67/548/EÜ, direktiivile 1999/45/EÜ või määrusele (EÜ) nr 1272/2008, välja arvatud juhul, kui need ei ole bioakumuleerumisvõimelised. Selles kontekstis loetakse biotsiid bioakumuleerumisvõimeliseks, kui log Pow (oktanooli-vee jaotustegur) on $\geq 3,0$ (või kui selle katseliselt määratud biokontsentratsioonitegur (BCF) on ≤ 100).	<p>Asjaomase I tüübi ökomärgisega tooteid (ISO 14024), mis vastavad loetletud kriteeriumidele, loetakse nõuetele vastavaks. Arvesse võetakse ka muid sobivaid tõendeid. Näiteks, peab olema märgitud kõikide biotsiidide nimi ja funktsioon. Kõikide biotsiidide kohta ohulausetega H410 või R50/53 või H411 või R51/53 peab olema antud log Pow või BCF;</p> <ul style="list-style-type: none"> • peab olema märgitud elementaarse fosfori üldkogus (funktsionaalühiku kohta).

e-riigihangete registri KH kriteeriumid - Puhastustooted ja -teenused

Toode / teenus	Vastavustingimus (põhikriteerium)	Nõutav dokument – vastavuse kontroll
Pesupese misvahend ite ja eeltöötlu ks ettenäht plekieem aldajad pesumasi nate jaoks	<p>Toote kriitiline lahjendusmäär (CDVkrooniline) ei ületa järgmisi piirmäärasid. CDVkrooniline määratakse kindlaks vastavalt asjaomases Eli ökomärgises esitatud skeemile (http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/index_en.htm).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tugevatoimeliste pesumasinas kasutatavate detergentide ja värvi säästvate detergentide puhul (igat liiki) ei tohi CDVkrooniline ületada 35 000 liitrit kg pesu kohta. • Pesumasinas kasutatavate pehmetoimeliste detergentide (igal kujul) puhul ei tohi CDVkrooniline ületada 20 000 liitrit kg pesu kohta. • Eeltöötluks kasutatavate plekieemaldajate puhul ei tohi CDVkrooniline ületada 3 500 liitrit kg pesu kohta.	<p>Asjaomase I tüübi ökomärgisega tooteid, mis vastavad loetletud kriteeriumidele, loetakse nõuetele vastavaks. Arvesse võetakse ka muid asjakohaseid tõendeid, nagu tootja koostatud tehniline toimik või tunnustatud organi katsearuanne.</p>

e-riigihangete registri KH kriteeriumid – Kontori IT- seadmed

Toode / teenus	Vastavustingimus (põhikriteerium)	Nõutav dokument – vastavuse kontroll
Personaalarvutid	<p>Personaalarvutid peavad olema konstrueeritud nii, et:</p> <ul style="list-style-type: none"> • muutmälu on kergesti ligipääsetav ja seda saab vahetada või uuendada; • kõvaketast (või kõvaketta ülesandeid täitvaid osi) saab vahetada • ning, kui see on olemas, ka optilist seadet/ pöördajamiga optilist seadet, saab vahetada ilma spetsiaaltööriistu kasutamata.	<p>Asjaomase I-tüübi ökomärgisega tooteid, mis vastavad loetletud kriteeriumidele, loetakse nõuetele vastavaks.</p> <p>Aktsepteeritakse ka muid asjakohaseid tõendeid, arvestatakse tõendina tootja kinnitust või vastavusdeklaratsiooni sarnaselt Toote nõuetele vastamise seaduse peatükile „Vastavushindamine“ (https://www.riigiteataja.ee/akt/131122015025?leiaKehtiv#para18) ja/või standardile 17050-1 Vastavushindamine. Tarnija vastavusavaldus.</p>

e-riigihangete registri KH kriteeriumid – Kontori IT- seadmed

Toode / teenus	Vastavustingimus (põhikriteerium)	Nõutav dokument – vastavuse kontroll
Sülearvutid	Sülearvuti müratase (helirõhk) operaatorile režiimil „HDD load“ ei tohi ületada 36 dB(A) ja ooterežiimil 32 dB(A) (ISO 7779 standardile vastava mõõtmise tulemusena, deklareerituna ISO9296 standardile vastavalt). ISO 9296 kohaselt tuleb müratase deklareerida töörežiimis (operating mode) ja ooterežiimis (idling mode).	Asjaomase I-tüübi ökomärgisega (ISO 14024) tooteid, mis vastavad loetletud kriteeriumidele, loetakse nõuetele vastavaks. Aktsepteeritakse ka muid asjakohaseid tõendeid, nagu tootja tehniline toimik või tunnustatud asutuse katsearuanne. KATSEARUANNE, milles tõendatakse, et müra tase on mõõdetud standardi ISO 7779 kohaselt ja deklareeritud ISO 9296 või samaväärsete standardite kohaselt. Aruandesse märgitakse nii puhkerežiimil kui ka kettaseadme töötamise ajal mõõdetud müra tasemed, mis deklareeritakse vastavalt standardi ISO 9296 punktile 3.2.5 või samaväärsele standardile.

e-riigihangete registri KH kriteeriumid – Kontori IT- seadmed

Toode / teenus	Vastavustingimus (lisakriteerium)	Nõutav dokument – vastavuse kontroll
Personaalarvutid, sülearvutid, monitorid	Liitekohad on kergesti leitavad, ligipääsetavad üldlevinud tööriistadega ning võimalikult standarditud;	Esitatakse katsearuanne (tootja poolt koostatud), milles on üksikasjalikult kirjeldatud personaalarvuti lahtivõtmist. Selles on personaalarvuti diagramm, millel on märgistatud peamised osad (esitada kirjalikult).

Avalik sektor kui muutuste eestvedaja?

- Tekitab **hangete turu** keskkonnasõbralike toodete/teenustega ning muudab need teistele tarbijatele kättesaadavamaks ja soodsamaks
- Tavatarbijate lisandumine muudab toote turul **normiks** → suureneb konkurents ja langeb toodete hind
- **Suurema keskkonnamõjuga** tooted tõrjutakse turult

KHRH peamised takistused

- Väärtushinnangud, tarbimismudelid & senine madalaima-hinna-praktika
- Praktika & kogemuste puudumine → ei julgeta keskkonnakriteeriume lisada
- Juhtkonna toetuse puudumine
- Usaldusväärse ja hõlpsasti kättesaadava informatsiooni puudulikkus

Mida teha kui soovitud hanke jaoks ei ole välja töötatud KH kriteeriume?

- Määratle suurimad keskkonnamõjud ja keskendu kriteeriumi koostamisel nende mõjude vähendamisele
  - Ambitsioonid peavad olema realistlikud ja seotud turul pakutavate võimalustega – konkurentsi säilimine ning rahade säästlik kasutamine
  - Sobivate I-tüüpi ökomärgise kriteeriumite olemasolul tasub lähtuda neis kirjeldatud kriteeriumitest
  - Tehniline dialoog pakkujatega
- Kriteeriumid peavad olema:**
- Seotud hanke objektiga;
  - Asjakohased;
  - Vastavuses EL ja Eesti seadusandlusega;
  - Proportsionaalsed ehk terviklikud;
  - Tõestatavad;
  - Pakkujatele võrdset kohtlemist tagavad;
  - Kontrollitavad ja jälgitavad;
  - Selged.

Järgmised sammud

1. KHRH juhendmaterjalid;
2. Uue 5 kategooria prioritseerimine (uuring / analüüs);
3. Viie kategooria kriteeriumite välja töötamine, ümarlauad tootjate ja hankijatega.

Materjalid

- Keskkonnaministeeriumi KHRH: <http://www.envir.ee/et/keskkonnahoidlikud-riigihanked>
- Euroopa Komisjoni Green Public Procurement kodulehekülg: http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm
- Keskkonnahoidlik ostmine: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/handbook_2016_et.pdf
- Keskkonnaagentuuri kodulehekülg: <http://www.keskkonnaagentuur.ee/et/okomargise-tooteruhmad-ja-kriteeriumid>
- Keskkonnaministeeriumi EL ökomärgis: <http://www.envir.ee/et/okomargis>
- EL ökomärgise kodulehekülg: <http://ec.europa.eu/ecat/>
- Procura käsiraamat – juhised kuluefektiivseks keskkonnahoidlikuks riigihankeks: http://www.procuraplus.org/fileadmin/user_upload/Manual/Procuraplus_Manual_Third_Edition.pdf

KESKKONNAMINISTEERIUM

Küsimused?

Aitäh!

Karen Silts

karen.silts@envir.ee